

SMJERNICE ZA INTEGRALNU ZAŠTITU RURALNIH KRAJOLIKA I ODRŽIVI RAZVOJ TURIZMA DELTE RIJEKE NERETVE NA PROJEKTU CO-EVOLVE

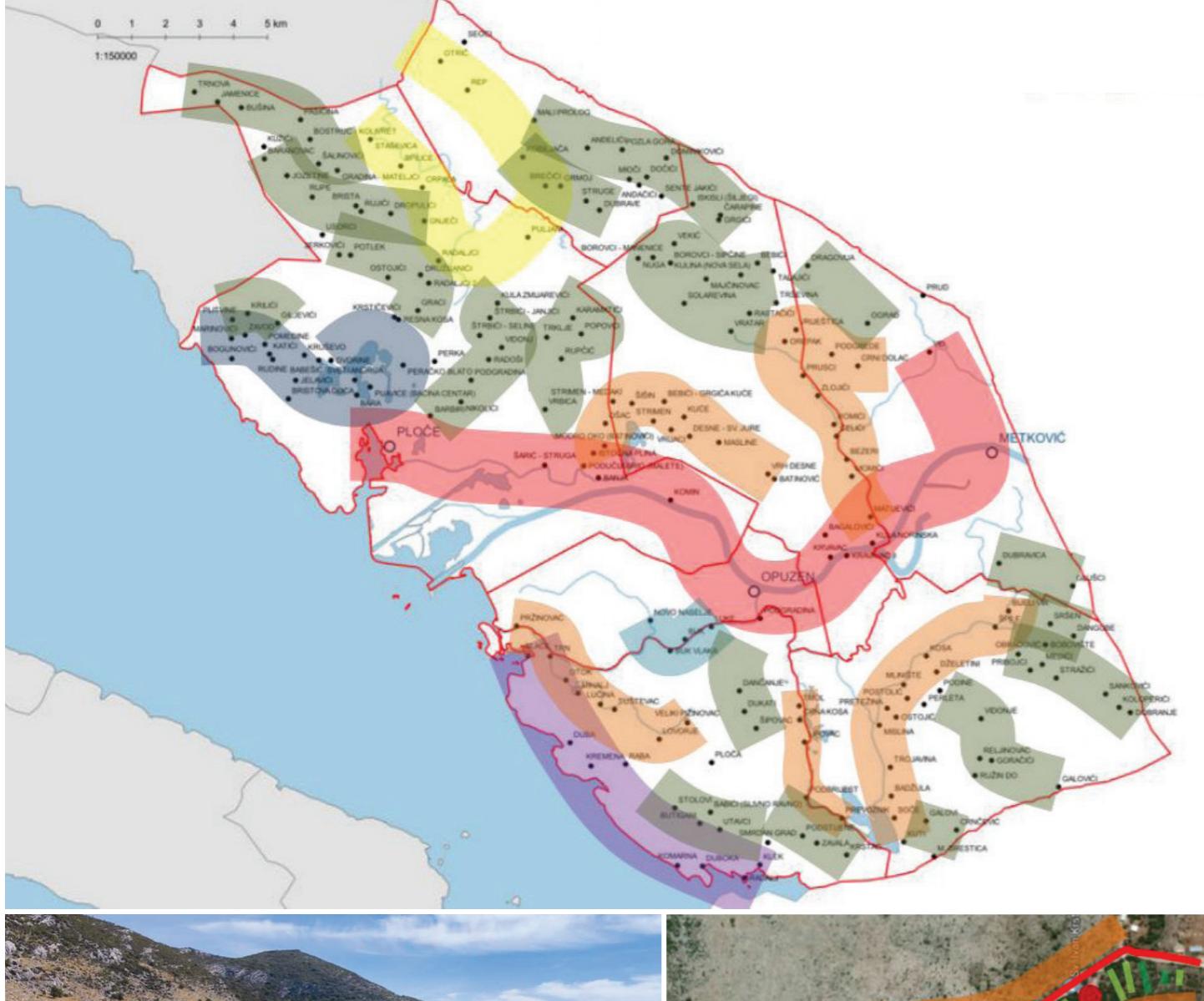
Interreg Mediterranean
Project co-financed by the European Regional Development Fund
CO-EVOLVE

NARUČITELJ
DUNEA
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT AGENCY

STRUČNA
KOORDINACIJA

ZAVOD ZA
PROSTORNO
PLANIRANJE,
DUBROVAČKO-
NERETVANSKE
ZUPANIJE

IZDRAVAC
APE d.o.o., Ozaška 61, Zagreb

OČUVANJE KULTURNOG KRAJOLIKA KAO DIO REGIONALNOG PLANIRANJA

Kultura omogućava i potiče ekonomsku, društvenu i ekološku održivost. Ona oblikuje naš identitet i definira naše nasljeđe. Prema tome, kultura se mora postaviti u središte razvoja politika i mora se naglasiti njezin doprinos težnji za općim dobrom. (Deklaracija iz Davosa iz 2018.)

Podizanjem kvalitete gradnje, obnove i rekonstrukcije povijesnih područja naselja te njihove prezentacije i interpretacije stvaraju se preduvjeti za razvoj područja kao destinacije kulturnog turizma kao cjelogodišnje atrakcije. Razvoj kulturnog turizma prepoznat je kao vodeći segment koji u DNŽ pridonosi ostvarenju cjelogodišnjeg i održivog turizma. Ovi projekti segment kulturnog turizma posebno detaljno razrađuju specifičnim aktivnostima usmjerenim na očuvanje najvrjednijeg kulturnog resursa, kulturno - povijesnih urbanih i ruralnih naselja. Prepoznavanjem kulturnih krajolika i povijesnih naselja te njegovim uključivanjem u politike i strategije razvoja kao i u prostorno-planske dokumente i projekte pokušava se zaustaviti stihijski odnos prema ambijentu i „trošenje“ vrijednog ugrozenog resursa koji čini prostornu prepoznavljivost i identitet ovih područja. Očuvanje identiteta kroz zaštitu krajolika i povijesnih naselja prostorno-planskom dokumentacijom je neophodna, jer nema zakonske zaštite, a i preporuča se u brojnim svjetskim i europskim deklaracijama, konvencijama i povjeljama.

ICOMOS-ova Povelja o vernakularnom graditeljstvu naslijedu iz 1999. godine govorí o zaštiti tradicijskog graditeljstva kao neodvojivog dijela kulturnog krajolika. Vijeće Europe donosi Rezoluciju o aktivnom održavanju spomenika, skupina i područja građevina povijesnog i umjetničkog značaja u kontekstu regionalnog planiranja iz 1968. koja ističe prostorno planiranje kao najprijeđniju oblik rješavanja problematike izgrađenog okoliša na harmoničan način. Amsterdamska deklaracija iz 1975. i Evropska povelja o arhitektinskom naslijedu iz Strasbourga 1975. temelje se na načelima integralne zaštite koja zaštiti arhitektonskoga naslijeda prepoznaže kao jedan od važnih ciljeva urbanističkog i prostornog planiranja. Evropska konvencija o krajoliku iz Firenze, 2000. posvećena je zaštiti, upravljanju i planiranju krajolika. Operativno, konvencija pretpostavlja obvezu ugradnje krajolika u politike regionalnog i urbanističkog planiranja. Načela iz Vallette za zaštitu i upravljanje povijesnih gradovina, gradovima i urbanim područjima iz 2011. naglašavaju potrebu zaštite i integracije povijesnih i tradicijskih područja u suvremeni život zajednice te upravo to prepoznaže kao temelj za urbanističko planiranje i prostorni razvoj. Pariska deklaracija o baštini kao pokretaču razvoja iz 2011. preporuča uključivanje naseljeda u zamisao održivoga regionalnog razvoja, posebice turizma i gospodarstva. I napokon Deklaracija iz Davosa iz 2018. kojom je uveden koncept BAUKULTUR koji obuhvaća svaku ljudsku djelatnost koja mijenja izgrađeni okoliš. Kulturna baština ključna je komponenta visokokvalitetnoga koncepta Bauktural. Način na koji koristimo, održavamo i štitemo našu kulturnu baštinu danas bit će ključan za budući razvoj visokokvalitetnoga izgrađenog okoliša.

U skladu s navedenim načelima Zavod za prostorno uređenje djeluje još od 2008. kada je za potrebe IDPPDNZ DP dao izraditi podlogu za revitalizaciju malih naselja Dubrovačkog primorja, zatim preko EU projekta Baština pokreća razvoja kojim se utvrdila metodologija zaštite povijesnog urbanog krajolika svjetske baštine grada Dubrovnika te promovirao integralni način planiranja. Nadalje za potrebe izrade IDPPDNZ izrađena je Krajobrazna studija DNŽ i Prepoznavanje i vrijednovanje kulturnih krajolika DNŽ kao dio Krajobrazne osnove DNŽ. PPDPNŽ je utvrdio vrijedne krajobrazne, dači preteže pojedinim vrstama krajobrazne te propisao obvezu izrade detaljnijih krajobrazno/konzervatorsko/urbanističkih studija za utvrđene krajolike za sve dijelove Županije. Bazirajući se na preporukama o potrebi izrade krajobrazno-konzervatorskih studija za razvoj turizma i održivi razvoj, a kroz EU projekt WINTER MED izrađuju se Elaborati integralne zaštite i revitalizacije povijesnih naselja krajolici otoka Korčula i Mljet. Prostorni plan mora se bazirati na stručnim studijama i podlogama koju u konačnici trebaju doprinjeti kvaliteti prostornog plana. Izrada sličnih studija za ostale regije Županije slijedi kroz neke buduće EU projekte te njihova ugradnja u prostorne planove doprinjeti će očuvanju regionalnih karakteristika krajolika i senzibilizirati javnost za pojmove kao što su kultura i vrsnoća građenja.

Želja nam je da se na razini Županije, a potom i lokalnih uprava temeljem svih ovih analiza donese politički akt regionalne i lokalne Apolitike.

Cilj projekta CO-EVOLVE je promicanje ko-evolucije ljudskih aktivnosti i prirodnih sustava za razvoj održivog obalnog i pomorskih turizma uz podizanje svijesti, analizu i promicanje suradnje različitih ljudskih aktivnosti i prirodnih sustava u obalnim područjima s visokim stopom turizma i/ili visokim turističkim potencijalom, koji se suočavaju s učincima klimatskih promjena.

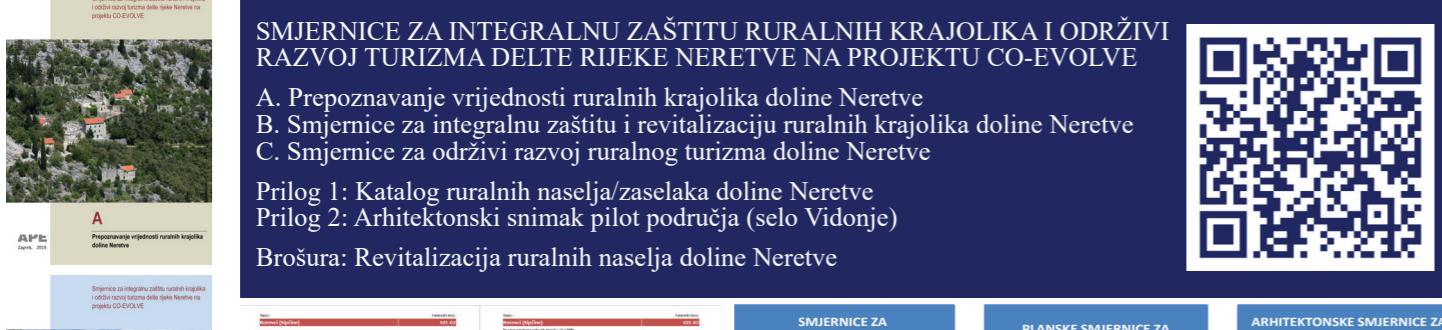
Na projektu CO-EVOLVE sudjelovali su partneri iz Grčke, Italije, Španjolske, Francuske i Hrvatske. Regionalna razvojna agencija Dubrovačko-neretvanske županije DUNEA jedan je od dva projektna partnera iz Hrvatske.

Dolinka Neretve prostor kojim dominira rijeka Neretva sa svojom širokom deltom. Prostor je to gdje se preklapaju prirodni močvarni i meliorirani poljoprivredni krajolici, a već u dobi predjevi, ruralni krajolici i urbanizirani potezi. S naveđeno dijelje je prepoznavljivo prostorno-mozaklo, koji ima obilježja kulturnog krajolika.

U takvom prepoznavljivom krajoliku nalazimo brojno naselje u obliku malih seli i zaseoka. Uglavnom se ne radi o formalno zaštićenim kulturnim dobrima nacionalnog značaja već o naseljima koje je važno za formiranje lokalnog identiteta, a već je duže vremena ugroženo promjenom načina života, propadanjem ili neprakladowanom novom izgradnjom. Poseban problem predstavljaju napuštena sela i zaseoci, u kojima je kontinuitet života prekinut, a fizicka struktura izložene propadanju i zaboravu. Ovaj projekt istražuje razvojne potencijale takvih ruralnih naselja.

Osim prirodnih čimbenika kao što su reljef, tlo i vode koji su utjecali na tipove naselja, ruralni krajolici doline Neretve antropogenizirani su zbog ljudskih aktivnosti od pretpovijesti do danas. Te su aktivnosti tijekom povijesti sprijedale prirodni krajoljek te stvarale kulturni krajoljek sprojin seoskih naselja s pratećim poljoprivrednim površinama i linearnim komunikacijama.

U novije doba intenziviranjem procesa promjena, napuštanjem tradicionalnih poljoprivrednih djelatnosti i jačanjem intenzivne poljoprivrede te drugih razvojnih aktivnosti slika ruralnih krajolika

SMJERNICE ZA INTEGRALNU ZAŠTITU RURALNIH KRAJOLIKA I ODRŽIVI RAZVOJ TURIZMA DELTE RIJEKE NERETVE NA PROJEKTU CO-EVOLVE

A. Prepoznavanje vrijednosti ruralnih krajolika doline Neretve
B. Smjernice za integralnu zaštitu i revitalizaciju ruralnih krajolika doline Neretve
C. Smjernice za održivi razvoj ruralnog turizma doline Neretve

Prilog 1: Katalog ruralnih naselja/zaselaka doline Neretve
Prilog 2: Arhitektonski snimak pilot područja (selo Vidovje)

Brošura: Revitalizacija ruralnih naselja doline Neretve

SMJERNICE ZA INTEGRALNU ZAŠTITU RURALNIH KRAJOLIKA I ODRŽIVI RAZVOJ TURIZMA DELTE RIJEKE NERETVE NA PROJEKTU CO-EVOLVE

A. Prepoznavanje vrijednosti ruralnih krajolika doline Neretve
B. Smjernice za integralnu zaštitu i revitalizaciju ruralnih krajolika doline Neretve
C. Smjernice za održivi razvoj ruralnog turizma doline Neretve

Prilog 1: Katalog ruralnih naselja/zaselaka doline Neretve
Prilog 2: Arhitektonski snimak pilot područja (selo Vidovje)

Brošura: Revitalizacija ruralnih naselja doline Neretve

SMJERNICE ZA INTEGRALNU ZAŠTITU RURALNIH KRAJOLIKA I ODRŽIVI RAZVOJ TURIZMA DELTE RIJEKE NERETVE NA PROJEKTU CO-EVOLVE

A. Prepoznavanje vrijednosti ruralnih krajolika doline Neretve
B. Smjernice za integralnu zaštitu i revitalizaciju ruralnih krajolika doline Neretve
C. Smjernice za održivi razvoj ruralnog turizma doline Neretve

Prilog 1: Katalog ruralnih naselja/zaselaka doline Neretve
Prilog 2: Arhitektonski snimak pilot područja (selo Vidovje)

Brošura: Revitalizacija ruralnih naselja doline Neretve

STRUČNA STUDIJA INTEGRALNE ZAŠTITE I REVITALIZACIJE POVIJESNIH NASELJA U KRAJOLICIMA OTOKA KORČULE I MLJETA NA PROJEKTU WINTER MED

Interreg Mediterranean
Project co-financed by the European Regional Development Fund
WINTER MED

NARUČITELJ
DNEA
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT AGENCY

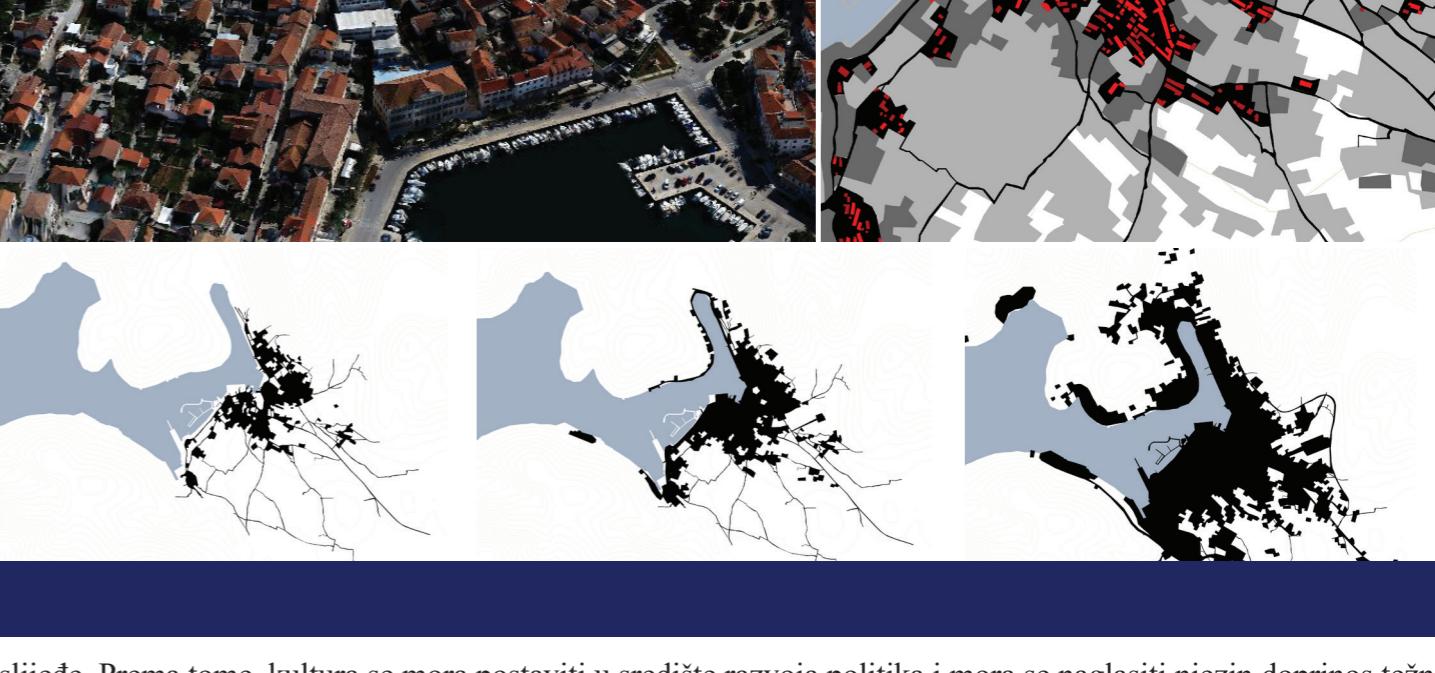
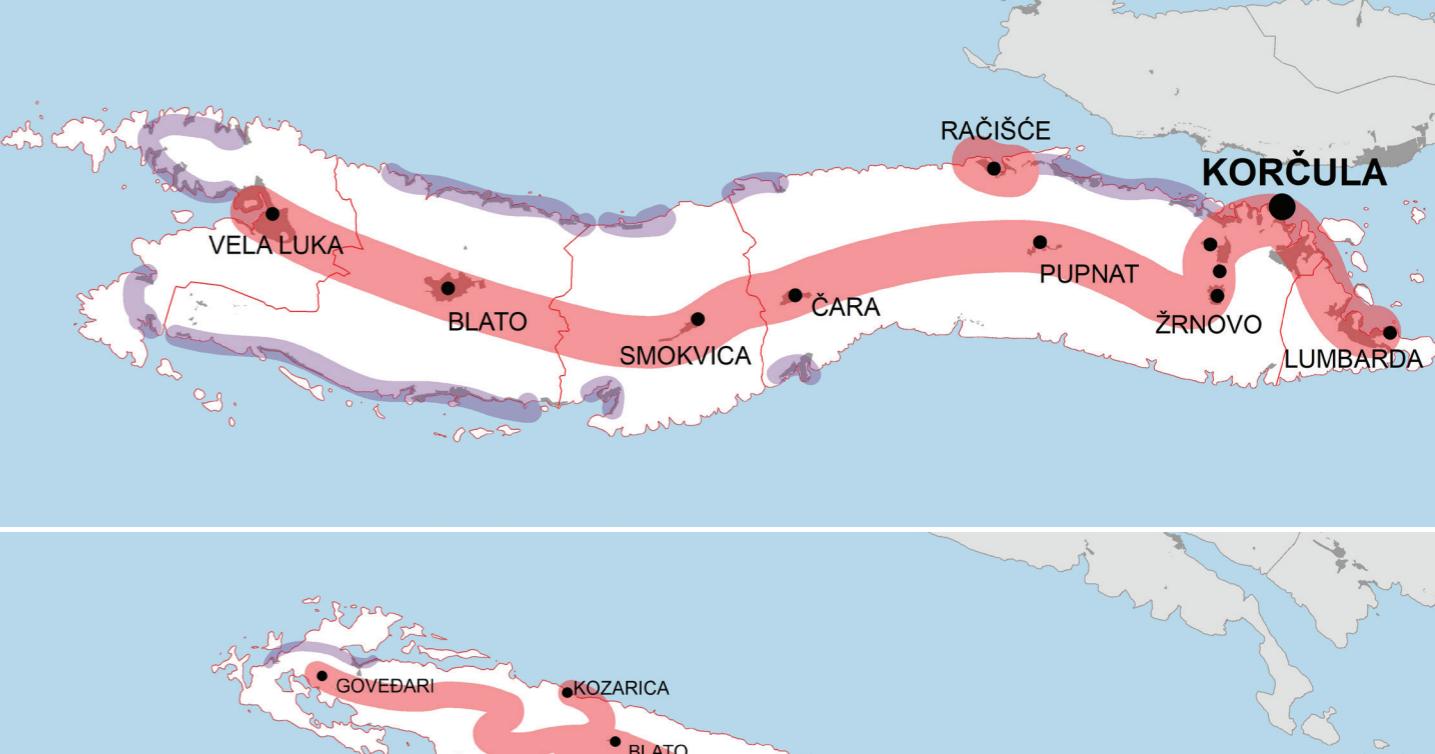
STRUČNA
KOORDINACIJA

ZAVOD ZA
PROSTORNO
PLANIRANJE,
DUBROVAČKO-
NERETVANSKE
ZUPANIJE

IZDRAVAC
APE d.o.o., Ozaška 61, Zagreb

ASKE
ATELIER d.o.o.

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

Cilj projekta WINTER MED je razvoj održivog i odgovornog cjelogodišnjeg turizma na mediteranskim otocima uz istodobno očuvanje i valorizacija kulturne i prirodne baštine.

Na projektu WINTER MED sudjeluju partneri iz Grčke, Italije, Španjolske, Francuske, Slovenije, Cipra, i Španjolske i Hrvatske. Regionalna razvojna agencija Dubrovačko-neretvanske županije DUNEA jedan je od dva projektna partnera iz Hrvatske.

Kulturo - povijesna tradicijska urbana i ruralna naselja DNŽ predstavljaju najvrjednije karakteristične elemente krajolika te ih potrebno očuvati s njihovim povijesnim krajolikom u kojem su smješteni. Takoder je potrebno je razdobliti specifične aktivnosti koje će najvrjedniji resurs (kompleksna kulturno - povijesna urbana i ruralna naselja u otočnim krajolikima) uključiti u kulturnu turističku ponudu.

Naselja su s time, a kroz naprednjere i aktivizaciju kulturnog turizma, uspijeli bi se proizvesti sezona jer glavni interes za posjećivanjem otoka ne bi više bilo samo radi „sunca i mora“ već upoznavanja s autonomom kulturnom i prirodnom baštinom područja, a potom ih povezati i integrirati s rekreacijskim, izletničkim, biciklističkim i agrarnim, eno i gastro turizmom, agro-turizmom, zdravstvenim, znanstvenim i inim turizmima.

Upravo je potrebe zaštite cjelokupnog obalnog i otočkog krajolika, ovim projektom se skreće pažnja na povijesne cjeline /djelove cjeline/ otoknih naselja koje danas se uživaju zaštitu putem zakonskih/ podzakonskih akata, a pritom stvarajući predviđaje za stimuliranje razvoja otočnih naselja kao kulturni-turističkih proizvoda.

Cilj izrade Elaborata integralne zaštite i revitalizacije povijesnih naselja u krajolicima Korčule i Mljetu je pridioniti metodologijom prepoznavanja i valorizacije povijesnih naselja i njihovih okružujućih područja s kojima su povezana funkcionalnim, prostornim, fizičkim i vizuelnim odnosima, kako bi se prepoznavate vrijednosti na adekvatan način ugradile u prostorno planske i ostale strateške dokumente.

Pilot područje projekta WINTER MED za Dubrovačko-neretvansku županiju geografski obuhvaća povijesne krajolike mora otoka Korčule i otočka Mljet, u kojim je tijekom povijesnog razvoja stvoreno područje prepoznatljivih svojstava i značajnih kulturnih, povijesnih, estetskih i ekoloških vrijednosti. Značajna obilježja i vrijednosti krajolika jesu jedinstveni uzoriči krajolika i načina života (ribarstvo, prepolovstvo, poljodjelstvo) koji prikazuju harmonično međudjelovanje i suživot čovjeka i prirode tijekom povijesti.

Naselja koji su predmet analize na otoku Mljetu su Godvari, Blato, Ropa, Babino Polje, Prožura, Maranović, Korita, Polaće, a na otoku Korčuli su Korčula, Lumbarda, Vela Luka, Račiće, Žrnovo, Pupnat, Cara, Smokvica i Blato.

Naselja otoka su se razvila u unutrašnjosti otoka poštujući lokalne prirodne uvjete. Na Korčuli je manji broj većih naselja, koja unutar sebe imaju svoju povijesnu kulturu koja nije zakonom zaštićena ali ima ambijentalne tradicijske vrijednosti (karakteristična tipologija stanovanja u kojima prijeti devastacija).

Mljet je opet drugačiji te se radi o propadanju naselja koja su unutar kopna otoka i kojima je fizonomija potpuno očuvana, s obzirom da život prešel na obalu. Izuzetak na otoku Mljetu čini naselje Polaće nastalo uz antičku palaću, te utvrđeni grad Korčula na otoku Korčuli, koji su zakonom zaštićena kulturna dobra od nacionalnog su interesa.

Meditum, ostale povijesne - ambijentalne cjeline naselja su dijelovi naselja na otocima Mljetu i Korčuli nisu pod zaštitom.

Na otoku Korčuli bit će potrebno istražiti, identificirati, analizirati i valorizirati povijesne cjeline unutar postojećih naselja, dok je na otoku Mljetu potrebno analizirati povijesne cjeline u cijelosti.

Na oba otoka potrebno je prepozнатi i zaštititi onaj povijesni nukleus, ono kulturno dobro ambijentalne vrijednosti koje je počelo prije 10 ljudima, naselju i otoku te koje će postati temelj njihova budućeg razvoja. Također se temeljem analize unutar svakog naselja izrađuje tipološka karakterizacija gradnje kao područja zajedničkih obilježja koje se valoriziraju prema kriterijima (autentičnost, cjelovitost,) te se za svaku područje propisuju smjernice kao temelj za suvremenu zaštitu.

Na otoku Korčuli bit će potrebno istražiti, identificirati, analizirati i valorizirati povijesne cjeline unutar postojećih naselja, dok je na otoku Mljetu potrebno analizirati povijesne cjeline u cijelosti.

Na oba otoka potrebno je prepozнатi i zaštititi onaj povijesni nukleus, ono kulturno dobro ambijentalne vrijednosti koje je počelo prije 10 ljudima, naselju i otoku te koje će postati temelj njihova budućeg razvoja. Također se temeljem analize unutar svakog naselja izrađuje tipološka karakterizacija gradnje kao područja zajedničkih obilježja koje se valoriziraju prema kriterijima (autentičnost, cjelovitost,) te se za svaku područje propisuju smjernice kao temelj za suvremenu zaštitu.

Na otoku Korčuli bit